

Estatuaren eginkizuna ideologiaren eraketan

AMAIA INZA

EHUko Soziologia Saileko irakaslea

Sarrera. Eremu politikoaren antolaketa

Ezker-eskuin ardatza eremu ideologikoaren banaketa egiteko gida izan da betidanik. Are gehiago, koherentzia ideologikoa hautesleria bere burua ezker-eskuin terminoen arabera pentsatzeko ahalmenean datzala uste izan dugu.

Gaur egun erabiltzen ditugun ezker-eskuin termino horiek posizio espazial batzuen ondorio dira, Frantzia iraultzailean 1792ko biltzar konstituziogilean bi taldek leku bereiztuak hartu zituztelako. Dikotomia horren lehenengo edukia ‘La Gironde’ taldeak okupaturiko eserlekuen oinordekoa da, lehendakariaren eskuinean eseri zirenean; ‘La Montagne’ taldekoak ezkerrean eseri ziren. Zentroan eseri zirenak, ezauzgarri bereizirik ez zuten moderatuak, ‘La Plaine’ edo ‘Le Marais’ izan ziren deituak. Posizio politiko horien identifikazioa, beraz, espazio zehatz bati loturik dago, eta gaur egun arte horrela jarraitu du. Hala ere, dikotomiaren zentzua aldatu egiten da aplikatzen den leku edo garaiaren arabera. Interesgarria da azpimarratzea hasierako banaketa ideologiko hartan identifikaziorik gabeko masari ere lekua utzi zitzaiola.

Aipaturiko dikotomiaren erabilgarritasun eta biziraupe-naren arrazoia hauxe da, aktore politikoei unibertso politi-koak sinplifikatzeko aukera ematen diela. Dimentsio horren bitartez, aktore eta behatzaileek garrantzitsuak diren aldagai politikoak marko ulergarri batean koka ditzakete. Aldagaie-tariko bat continuumaren mutur batean edo bestean egoteak edo tartean egoteak objektu horri 'identitate politikoa' ema-ten dio, eta beste elementu politiko batzuekin gertutasun edo urruntasun harremanak finkatzea ahalbidetzen dio. Kontzeptualizazio horrek funtzio konnotagarria du baita ere (Sani eta Montero, 1986). Elementuak positibo edo ne-gatiboki baloratzen ditu, ardatz ideologikoaren muturrak kontuan hartuta. Funtzio konnotagarria oso garrantzitsua da, zenbait etiketatan oinarrituz herritarrek objektu politi-koei buruzko epaiak egin ditzaketelako, eztabaidatzen diren auziei buruz ezagupen zuzena eduki gabe. Mekanismo ho-rren arabera imajina sendoek eta estereotipoek bizirauten dute: ezker-eskuin kontzeptualizazioa barneratua dagoenean, filtro batzuk ezartzen ditu errealitatearen pertzepzioan, zen-tzugabeko mezuak baztertuz. Gainera, ardatz ideologikoan edozein aldagaik jasaten duen posizioen eboluzioa ikusteko aukera luzatzen digu.

Estatua, adierazle nagusia

Beste alde batetik, Schmidt-ek dioenez (1980: 175), alder-dien formazio, apurketa, garapen eta aldaketarako bulkadak hausnartzen baditugu, zera ondoriozta daiteke: egoera nor-maletan, alderdiak dira estatuaren erari buruzko oinarrizko printzipioak ezarri, mugatu edo bizirik mantentzen dituzte-nak. Alderdiak estatuaren indar eratzailleak dira bizitza so-zialaren barruan, eta, era berean, ordenaren arauak eta esta-tuaren ekintzak alderdien borroka lehiakorraren produk-tuak dira, ideien arrakastarako lehian sortuak.

Beraz, alderdi politikoen eta estatuaren helburuen arteko harreman estua dela eta, estatuaren aldakuntzek alderdiak

historian zehar ezker-eskuin ardatzaren posizio ezberdinetara mugitzera behartu ditu, eta ondorioz jarraitu behar dituzten helburuei forma eman die pixkanaka. Hau da, ideologiaren puntu zentralak estatuak baldintzaturiko ardatzean oinarriturik daude, konkretuki estatuak eremu ekonomikoan duen paperaren arabera dira (Downs, 1973; Ware, 2004). Ondorioz, alderdi politikoek ezker edo eskuineko nagusitasunaren arabera birdefinitu behar izan dute beraien identitatea. Estatuaren egokitasuna aldatuz doan eran, ezker-eskuin ardatzaren grabitate-zentroa aldatuz doa.

Azken hamarkadetako bilakaera

Hirurogeiko hamarkadan ezkererantz bira bat egon zen, sozialdemokraten ongizate estatuari buruzko ikuspuntuak kontserbadore eta liberalen adostasuna lortu zuelako. Hala ere, elementu identifikagarrien trukitzeak ez zuen norabide batean soilik bidaiatu. Garai hartan ezkerrek alderdi kontserbadorea eduki ideologikoz hustu zuela gogoratu behar dugu. Azkeneko horiek askotan beraien doktrina eta jarraia kontserbadoreekin bat ez zetozen programak berritu zituzten, ideia liberal batzuk barneratuz. Gainera, kontuan hartu beharrekoa da alderdi kontserbadoreak politika sozialak helburu orekatzailearekin martxan jartzen hasi zirela, eta ezin izan ditu horiek alde batera utzi ongizate soziala berdintasunerako bide bezala kulturalki onartu egin zelako. Litekeena da ezkerreko aukerak, berez, eskuinarekiko zenbait abantaila edukitzea. Scruton-en iritziz (1984: 26), orokorrean, eskaintza kontserbadoreak ez du masen zirrara esnatuko duen elementurik, berdintasuna eta justizia soziala bezalako helburuak begi txarrez ikusten dituelako. Sozialismoak, bestalde, edozein pertsonak nahi izango lituzkeen balio moralak defenditzen ditu sarri.

Baina hirurogeita hamarreko eta laurogeiko hamarkadetakoa atzeratze ekonomikoak ondorio latzak eduki zituen estatu industrialen politika ekonomikoetan. Aktore politiko eta

talde sozial garrantzitsuenek irakasgai horiek bere egin zituzten. Horren guztiaren ondorioz, ongizate estatuaren erai-kuntzan parte hartzen zuten neurri politiko askoren legitimitatea zulatu zen (Cerny, 2000). Erabakitzaile politikoek halabeharrezko ikasketa prozesu funtsezko bat jasan zuten, eta epe motz eta luzera funtzionatzen zuten akordio arauak aldatu zituzten. Prozesu horrek eskuin eta ezkerrean eduki zuen eragina.

Pixkanaka, internazionalizazio ekonomikoa eta europar integrazioa politika sozialdemokrata tradizionalentzako kaltegarriak izan zirela onartzen da. Lehiakortasun internazionalak, zehazki, ongizate estatuaren iraupena zaildu egiten du eta ekonomien irekierak keynesiar eskariaren gestioa ia ezinezkoa egin du. Zentzu horretan, Crouch-ek (2004) sozialdemokratei eta berdintasun politikoagatik arduratuta dauden pertsoneri elementu garrantzitsu batez ohartarazi nahi die. Postdemokrazia batean, enpresaburuen presio taldeei gero eta botere gehiago ematen bazaie, esperantza gutxi dago agenda politiko berdintzaile sendoak martxan jartzeko, boterearen eta aberastasunaren banaketa posible egin dezaketenak eta boteretsuen interesak geldiarazteko gai izango direnak.

Estatuan gertaturiko aldaketak ardatz ideologikoan eskuinean kokaturiko alderdien alde jokatzeko, Kitschelt-en esanetan (1994), politika sozialdemokrata tradizionalak ezin direlako ezarri; kapitalismo aurreratuaren testuinguru sozio-ekonomiko eta kulturean ezin dira arrakastatsuak izan, eta gainera, alderdiek ezin diete hautesleei dimentsio banantzai-lean alternatiba diferentziaturik eskaini. Iritziaren balantza eskuinerantz mugitu zen gai ekonomikoetan, eta horregatik sozialdemokratek zenbait politika egokitu eta eskuinean kokatu behar izan zituzten merkatuaren legeak defendituz, liberalizazio politikak euskarriz eta lehiakortasunaren aldeko apustua eginez. Baina eskuinak ere babes sozialeko politikak defendatu beste erremediorik ez zuen eduki, zentro-rantz mugituz. Horrela, pentsamendu politikoko bi era horiek batez ere politika ekonomikoan bat egin zuten.

Keynesianismoaren krisi horrek sozialdemokraziaren krisia eragin zuen, bi zentzutuan gutxienez (Picó, 1992). Boterean zeuden alderdi sozialdemokratak krisi ekonomikoa keynesiar tresnekin konpontzen saiatzen zirenean, ez zuten emaitza onik lortzen eta hauteskundeak galtzen zituzten; gainera, oposizioan zeuden alderdi sozialistak keynesiar programa elektoralekin gobernura heltzen zirenean, boterea mantentzeko zuten bide bakarra bere promesak alde batera uztea eta neurri kontserbadoreak hartuz beraien ekonomiaren modernizaziorako bidea hastea zen.

Beste era batean esanda, alderdi progresisten gerentzia ekonomikoa gaitzetsia izan zen, eta, autokritika egin ez zutenez, gobernu kontserbadore berriei egiten zieten oposizioa ez zen sinesgarria (Therborn, 1994: 53). Garai kontserbadore horretan garai sozialdemokratatik gelditzen zen gauza bakarrenetakoa ongizate estatuarekiko konpromisoa zen, dena den askoz ere murriztuta eta ahulagoa. Are gehiago, egoera paradoxiko bat gertatzen zen: hirurogeiko hamarkadaren erdialdetik alderdi kontserbadoreak desabantailan zeuden, sekularizazioa, feminismoa, gazteek alderdi tradizionaletikiko zuten jarrera negatiboa eta hautesle postmaterialistak agertu zirelako; baina hauteskundeetan erabakigarria hauxe zen, populazioaren gehiengo batek kontserbadoreek oparotasun ekonomikoa ekarriko zutela sinesten zuela.

Gerta daiteke, ezberdintasunak ezartzeko erreferenteak galdu eta gero —hala nola bloke sozialistaren erorketa, edo nolabaiteko uniformetasuna nagusitu eta gero merkatu ekonomiaren aplikazio orokorra, kasu—, dikotomia horren balioa gaitzetsi dutenak egotea. Edota gaur egun ezker-eskuin irizpideek arazo nagusiak ezin dituztela jaso sinestea. Inglehart-en ustez (1998: 315), ezker-eskuin ardatzaren dimentsio ekonomikoak gaur egun irauten duen arren, bere esanahia guztiz aldatu da. Antzinako estatuaren funtzioak pribatizatzeke joera egon da; ezkerreko pribatizazio horren aurka edo aldaketa hori geldoago egitearen alde daudenez osaturik dago, eta eskuineko pribatizazioaren guztiz alde egongo litzateke.

Konbergentziaren ideia

Lehen laburbildutako bilakaera ikusirik, badirudi gaur egun familia politiko garrantzitsuenen arteko distantzia politikoa txikiagoa dela kontsentsu sozialdemokrataren pean egon zena baino, aldagai sozio-ekonomikoei dagokiela berderen. Saihestezina dirudi, beraz, tradizio ideologiko garrantzitsuenek antzerako politikak defendatzea. Azpimarragarria da baita ere muturreko posizioak diren alderdi ultra eskuindar edo ultra ezkertiarrek nahiko lokarturik mantendu izana orain arte behintzat.

Historiako zenbait garaitan, iritzi publikoak uste izan du gobernuan edozein alderdi egonda ere egikaritzen zituzten politikak antzerakoak zirela. Datu hori kontuan hartzea interesgarria da konbergentzia ideologikoa hizpide dugunean. Baina kontrako ikuspuntua defenda dezagun lehenengo, hau da, alderdien zeinua edo tradizioa garrantzitsua dela eta politika ezberdinak egin daitezkeela. Ikerketa zehatz baten ondoren, Carles Boix (1996) behintzat ondorio horretara heldu zen. Iritzi publikoak eta komunikabideek alderdi guztiak gobernuan daudenean antzerako politikak egiten dituztela uste badute ere, konbergentzia ez da saihestezina, alderdiak ahal dutenean behintzat beraien ideologiarekin bat datozen politikak aurrera eramaten dituztelako. Alderdi sozialdemokratek giza kapitalean egindako inbertsio publikoari emango diote lehentasuna, eta kontserbadoreek, aldiz, merkatu mekanismoen jarduera hobesteko murriztapen fiskalari, adibidez.

Hizpide dugun konbergentzia, beraz, horren emaitza printzipalaren bitartez azaldu daiteke: ezberdintasun politikoaren txikitzea ezker demokratikoaren eta alderdi kontserbadoreen artean (Esman, 2002: 367-368). Azken horiek estatuaren egitura demokratikoa eta ongizate estatuaren instituzio nagusiak legitimotzat hartu behar dituzte. Bestalde, ezkerrek merkatu kapitalismoa onartu du, baita inbertsio pribatua eta negozioen operazioetarako inguru erakargarria

sortzeko garrantzia ere. Autore horrek diosku ezberdintasunen estutzeek adostasun politikak sortu dituztela Europan. Alderdi nagusiak ados daude gauza garrantzitsuenean, eta txandakatu egiten dira gobernuan. Hauteskondeak irabazteko aukerak ematen dituen faktoreetariko bat alderdietako liderren erakargarritasuna da. Hautesleak kontsumitzaile bihurtzen dira eta produktu beraren marka ezberdinen artean aukeratu behar dute.

Horren ildora, 'ideologiaren bukaeraren' eta antzekoen teorialariek ere ezberdintasun ideologikoen ezabatzeari buruz jardun zutela gogoratu behar dugu. Gamble-en (2003:51) aburuz, 'historiaren bukaerak' eta 'ideologiaren bukaerak' zera esan nahi dute, liberalismo ekonomiko eta politikoa arrakastatsua izan zela, kapitalismoarentzako alternatibarik ez dagoela, gizateriaren eboluzio ideologikoen gune nagusira heldu garela eta gobernu demokratikoa eta merkatu kapitalismoa gaur egun unibertsalak direla. Horregatik, lehengo ezker-eskuin ezberdintasunak sobera daude, ezin ditugulako estatu liberal demokratikoaren oinarritzko printzipioak hobetu edota ekonomia kapitalistatik ihes egin. 'Ideologiaren bukaeraren' debatearen argudio printzipala hau da: gizartearen gertakari pragmatikoak direla medio, proposamen idealak eta nahi unibertsalistak zituzten arau etikoak agortuak daude. Teorialari horiek ziotenez, mendebaldean, berrogeita hamarreko hamarkadan, desiluzio ideologiko prozesu batean murgildurik zeuden gatazka ideologikoen desagertzearen ondorioz tentsio politikoen murrizketa gertatu zen. Laburbilduz, utopien agortzeaz ari ziren.

Bukaeraren diskurtso horiek Ilustrazioaren doktrinatan erroak dituzten modernitate eta modernizazioari buruzko istorioekin bukatzea dute helburu. Doktrina horiek historia eta gizarteari buruzko metateoria multzo bat ziren, aurrerabidearen ideia defendatuz aldaketaren teoria ziklikoen kontra. Zentzu horretan, John Gray-k (1998) zibilizazio unibertsalean aurrerabidearen ideia ilustratuaren bertsioaren bat jasotzen zuten korrante politikoak desagertu egin direla azal-

tzen digu. Ilustrazioan jaiotako mugimendu politiko guztiak, liberalak edo marxistak, utopia bera zuten, hau da, irau-naldi unibertsalaren lortzea.

Gainera, aldaketa horretan sakonduz, balio postmoder-noen etorrerarekin, kultura, bizi kalitate edo identitate poli-tikek hautesleriaren iritzian pisu handiagoa zutela hartu be-har da kontuan. Ondorioz, ardatz anitzetan identitateen bi-derkatzeak tradizio politikoen eskaintza ideologikoak mal-gutzerara behartu zuen. Mugimendu horren atzetik dagoen ideia honakoa da: erabili behar zituzten aldagai ugari jada-nik ezker-eskuin dikotomiaren mugetatik at zeuden. Esan daiteke guda ostean bizitza politikoa egituratzen zuten ideo-logiak zaharkiturik daudela (Gray, 2000: 95). Alternatiba eta aukera falta horrek politikarekiko desenkontu sentipena piz-ten du. Herritarrek uste dute ez dela inporta zer alderdi au-keratu, ongizate politikak finantza merkatuen, korporazio multinazionalen eta organizazio supranazionalen menpe daudelako.

Ongizate estatuaren papera

Aldaketaren puntu printzipala ongizate estatuaren ulerme-nean ikus daiteke, biraketa ideologikoa argi eta garbi islatzen duelako. Agian, biraketa hori globalizazioa demokratizatze-ko paktu bat besterik ez da, sistema berrian bizirik irauteko era bakarra. Mishra-rentzat (1996: 327), ongizate estatuare-kiko kontsentsua ezker-eskuinaz haratago doan sintesiaren ondorio da. Badirudi ongizate estatuaren behehantza do-itzea ekonomiaren lehentasunaren zamagatik eratorritzen dela. Horrek aukera ideologiko guztien gerturatzea eragin du. Au-rreko egoera horren zurigarri bezala funtzionatzen duen sos-tengua da kontsumoko kapitalismo demokratikoa autolegiti-matzailea bihurtu dela. Merkatu kapitalismoarentzako alter-natiba sinesgarri bat ez dagoenez, globalizazioaren logikak inposaturiko ezberdintasun eta ziurgabetasuna onartzen da, edo ez du bizikidetasunarentzako beharrezkoa den kohesio

soziala apurtzen bederen. Logikoa dirudi, aldagaien gertutasuna dela eta, ezker-eskuinaren arteko diferentziak aurkitzea gero eta zailagoa izango dela pentsatzea.

Horretarako, berriro ere azpiegitura ekonomikoaren eta bere norabidearen eta doitze ideologikoaren arteko harremanari so egin behar diogu, bien garapena batera doala kontuan harturik beti. Hori dela eta, berebiziko garrantzia du elikatze hori azpimarratzeak, alderdiek ongizate estatua-
ren ideia barneratu egiten dutelako beti, koiunturaren in-
fluentziaren pean.

Nahiz eta ezkerreko alderdiek ongizate estatuak lortutako segurtasun eta duintasun helburuak mantendu nahian jarraitu, ezin izan dituzte errekurtsio nahikoak dedikatu horretara, lehiakortasun industrialak mantentzeko eta inbertsiorako eta lan sorrerarako onuragarria den klima behar dutelako. Maastrichten inposaturiko aurrekontu soiltasunak joera hori azeleratu zuen. Programa sozialista eta sozialdemokraten berrikuntza behartuaren ondorioz, jabego publikoaren konpromisotik oraindik gehiago aldendu ziren. Estatuaren ekintzak errebisatu zituzten, hau da, ez zuten uste sektore publikoa handitzeak berdintasuna ekartzen zuenik, eta zenbait ondasun eta zerbitzu lortzeko merkatuaren soluziobideak onartu zituzten, lehenago estatuaren interbenzioa eskatzen bazuten ere. Are gehiago, ez zuten uste estatuak errekurtsio publikoak eskaini behar zituenik (Müller, 1994: 41-45).

Globalizazioaren eraginak

Estatuaren formak ideologiei baldintzak ezartzen badizkie, globalizazioak ezarritako arauak eta mugak aztertzea ezinbestekoa da. II. Mundu Gerraren osteko kontsentsuan, debatea zen ea merkatuari zer nolako lekua utziko zitzaion, estatuaren papera inolaz ere zalantzan jarri gabe. Baina gaur egun, inperio globalizatzailearen pean eta ongizate estatuaren planteamendu berrien harira, gakoa da zer estatu mota

eraiki genezakeen merkatuen aldeko neurrien artean. Debataren ardatza lekuz aldatu da, eta horrekin batera alderdien ikuspuntu ideologikoak.

Estatuarekiko ideien aldaketan hasiera keynesiar ongizate estatuaren krisiaren kausen analisisa izan zen, aurretik aipatu den bezala. Bertan, analisi neoliberala eta neomarxista bat zetozen mendebaldeko estatuetan gastu publikoaren hazkundeak akumulazio kapitalistaren prozesua arriskuan jartzen zuela adieraztean. Ekonomia balio gizatiarragoen mendean jartzen zuen ongizate estatua, pixkanaka, garrantzia galduz joan zen, eta hortik aurrera eredu merkantilizatzaileagoa inposatu zen. Horren atzean dagoena neoliberalismoaren diskurtso hegemonikoa da, kohesio soziala gehiegi urratu gabe ideiak finkatuz joan zena, eskatzen zituen sakrifizioak ideia goren batzuen egitekin baitziren.

Tendentzia horrek antikeynesianismoan oinarrituriko kontsentsu berri baten gauzatzea suposatzen du. Horren aurrean, sozialdemokrazia doitu egin behar da etengabe, bere idealak garaipena lortu duen paradigmari egokitzeke; bertan, estatuaren paper zehatz bat, sarrera eta aberastasunen banaketan preferentziak edota gizabanako edo familien paperearen kontzepzio desberdinak daude. Estatu eredu berri baten beharra dago, eta hori proiektu sozialdemokraten ezaugarrien garapenerako erronka itzela da. Zalantzan dagoena da berdintasun eta solidaritatean oinarritua zegoenaren antzekoa eraiki daitekeen, non ardatza herritarren eskubide sozialen titularitatearen ideia den, izaera unibertsaleko programa sozialen bidez instituzionalizatzen dena.

Hemen, alderdi eta estatuaren elkar elikatze hori kontuan izanik, interesak globalizazio ekonomikoaren nahien arabera sortzen direla defendatzen da, dagoena saihestezina izango balitz bezala. Horrela, indarrean dagoen estatu kontzepzioak, egitura ekonomikoaren tendentziak jaso ondoren, tradizio politikoaren aukera ideologikoak egituratzen ditu. Nahiz eta globalizazioaren eta bere eraginaren arteko harremana beti guztiz zuzena ez izan. Zizek-ek (1998: 151-152)

aurrera egin duen logika ekonomiko horri buruz zera dio: hazten den gastu sozialaren —kausa— eta krisi ekonomikoaren —efektu— arteko harremana ez da halabeharrekoa. Berarentzat ez dago harreman kausal objektibo zuzenik: kapitalak ezartzen dituen mugak onartzen ez badira, benetan krisi bat sortzeak ez du frogatzen muga horiek bizitza ekonomikoaren behar objektiboak direnik. Borroka ekonomiko eta politikoan kapitalak duen posizio pribilegiatuaren adierazle besterik ez dira.

Estatu eredu hegemonikoak ezarritako leku komun hori da jarraitu behar diren bideak markatzen dituen. Diskurtso hegemoniko neoliberala dela medio, tradizio europar sozialdemokratikoa estatuko eredu jakin bat barneratu du, eta alternatiba bat sortzeko saiakerak zailtasun handiak dituzte. Bira horrekin batera, sozialdemokraziak ‘bere burua kolpatzen’ du (Zizek, 2000), hau da, ongizate estatuari eraso eginez, bere diskurtsoarentzat zama zenetik eta eskuinera posizioak irabaztea eragozten zionetik libratzen da, globalizazioaren kontakizunaren pean. Zizeken ustetan, hautaketa derrigortuetan, subjektuak hautu ‘zoro’ bat hartzen du, bere burua kolpatzearena, edo berarentzat baliotsuena dena behintzat. Ekintza hori ez da norbere kontrako oldarkortasun ekintza bat, baizik eta subjektuak dagoeneko egoera aldatzen du: etsaiak kontrolpean edukitzeko erabiltzen zuen objektu preziatutik aldentzean, subjektuak ekintza askerako lekua irabazten du. Sozialdemokraziak, diskurtsoaren hegemoniaren aurrean, ez du beste erremediorik eduki. Aipatutako estatuko ereduaren barneratzeari esker, eremu definitzailerako asko bazter uzten ditu.

Tradizio ideologikoen elaborazioaren eta estatuaren pape-raren arteko harremanarekin jarraituz, paralelismo bat ezar dezakegu kontsentsu sozialdemokratikoko. Orduan posizio ideologiko guztiak ezkerreko mugitzen baziren, guztiak bere egin behar zutelako keynesiar estatuaren eredua, gaur egun eskuinerrago kokatzen ditu alderdi sozialdemokratikoa, eta noski alderdi liberal-kontserbadoreak irabazle irteten dira.

Estatu ereduaren ezaugarriak zerrendatu eta Bobbit-ek (2002) 'merkatu-estatuaren' sorrera deskribatzen digu. Korronte globalizatzailen barnean, estatu-nazioak, ongizate emaile bezala ezagutu zenak, merkatu nazional bateratua bermatuz eta kanpo lehiaren aurrean babesa emanez, gainkarga jasan zuen demokrazia liberalak irizpide berdinak aplikatu zizkienean estatuen arteko komertzio eta finantzei. Gainera, estatuak askoz aberatsagoak egin dira, kapital mugimenduen gaineko kontrol zuzenen eta zergen murrizketa, finantza zerbitzuen gaineko arautzearen liberalizazioa eta atzerriko finantza guneekiko harremanen hedatzea gertatu delako. Baina prezioa kitatu beharra dago. Marra nazionalen arabera baino, era transnazional batean egituratua dagoen estatu mundial bat sortzen da, zenbait norabidetan era askean funtzionatzen duena dakigunez. Modu berean, multinazionalak lekuz aldatzen dira mugitzeko ahalmena irabazteko, estatu-nazioen erakargarritasuna zerga edo hobeste onuren ikuspuntutik begiraturaz. Estatu barneko lan indarrek beharrezko formazioa badute goraiatuak izango dira, baita azpiegitura enpresak erakartzeko eraikiak badaude ere. Makro mailan, garapen hori kapital fluxutan zentratzen da eta, ondorioz, herrialde guztiak beraien politika ekonomikoa zertzeko ezgaiak dira.

Herrialde baten ongizate mailaren hobetzea defizitaren hazkundearen bitartez finantzatzen bada ere, gobernuak helburu hori alde batera utzi beharko dute. Hau da, estatu-nazioaren legitimazio oinarriaren elementu funtsezkoenetariko bat aldatu beharko litzateke. Horrek, dohaineko hezkuntza publikoaren, eskubide unibertsalen eta seguritate sozialaren politikekin, nazioaren ongizatea promesten bazuen, 'merkatu-estatuak' biztanleriaren aukerak handitzea promesten du. Gobernuak influentzia txikiagoa edukiko dute baina aldi berean merkatuaren aurrean arduratsuagoak izan beharko dute.

Antzerako estatu ereduaren gauzatzearen beste ondorioetarikoa bat honakoa da, eztabaida eremua asko estutu dela, es-

tatu eredu horretatik aldentzen den alderdia ezingo delako boterera heldu seguruenik. Horri alternatiba bat irudikatzea ia ezinezkoa delako batez ere. Beste era batean esanda, ezin-go da tresna definitzaile bezala estatu eredu alternatibo bat erabiltzeko aukerarik egon, ez dagoelako kontrako elaborazioa egiteko ahalmenik. ‘Estatua’ aldagaia, beraz, errebindika daitekeen elementu bezala desagertu egin da, eta lehia-kortasuna bilatzen duen estatu baten ezaugarriak isil-isilik barneratu egin dituzte alderdiek.

Aldagai elektoralak ideologikoki eratzeko zailak diren elementu koiunturalekin konformatu behar dira —gehienetan horien inguruan ahobatekotasuna egoten delako, beste batzuetan diskusiorik onartzen ez duten interes komunei dago ki-elako—, edo momentu horretan gobernuan dagoen alderdiaren gestio akatsak azalduz.

Nahiz eta ezker-eskuin irizpideak espazio ideologikoen kontzeptualizaziorako ez desagertu, eskariak jasotzeko alderdi politikoen paperaren txikitzea kontuan eduki behar da, globalizazioak ortodoxoak ez diren eskarien aurka iragazgaiztu egin dituelako. Aldi berean, iritzi publikoak eskari horiek asetzeko estatuaren garrantzia erdeinatu egiten du; beraz, horien eginkizuna ez da batere erraza. Globalizazioak, Troiako zaldia bailitzan apolitikotasunaren mozorroa erabiliz, politikoki erabakigarria denari garrantzia kendu dio. Dirudienez, funtzionamendu pausoak arautzen dituzten harreman konplikatuak saihestu ezinako legeen arabekoak dira, eta horiek gizartearen sen ona eraikitzen dute. Katearen puntu ahulak manipulagarriak direla uste izatea ere esfortzu hutsala litzateke.

Ondorioak

Estatuaren nahitaezko paper hori tradizio politikoei barneratu egin dute, eta hemendik aurrera estatuak ezingo du bere eginkizuna bete ideologia ezberdinduen egituraketan. Hau da, alderdi askok, nahi ala ez, ikuspuntu hegemoniko

hori barneratu dute; eta zuzenki ideologiko batean jarri beharko bagenitu, denak zentroan kokatu beharko genituzke, estatua alderdien programak eraikitzeko ardatza izan baita, ingeniari-tza sozialerako tresna.

Estatu mota horren gailentzeak, finean, eredu antagonisten araberako bertebrazio ideologikoei oso esparru txikia uzten die. Tradizionalki erabili izan ditugun ezker-eskuin erreferentzi puntu politikoek gero eta balio eskasagoa dute. Eztabaida politikoa, politikoa dena birdefinitzen duena, estatua diseinutik aldenduriko eremuetan gertatzen bada, debateak garrantzi gutxiagokoak direla ziurta genezake. Ez hori bakarrik, tradizio ideologiko ezberdinentzat zaila da hautesleriaren atentzioa deitzea, eta egoera puntualetan oinarrituriko eskakizunak erabiltzen dituzte —ustelkeria, bestearen gestio hanka-sartzeak...—, askotan politikarentzat berarentzat kaltegarria dena. Hau da, posizio alternatibo baten ardatza izan litekeen estatua-ideiaren desagertzeak gatazka politikoa gizarte diseinu alternatiboan oinarritzea zailtzen du. Bizi garen gizartea aldatzea, beraz, askoz ere zailagoa izango da, eta ezberdintasun ideologikoak estatutik aldentzen diren aldagaien araberakoak dira.

Hala ere, sistema horren logika apur dezakeen dislokazio bat ere gerta daiteke, ahultasunak azpimarratuz. Horretarako, diskurtsoaren barnean zentzudunak ez diren gertakizunak egon behar dira, eta sendotu den estatua ereduarekin harremana eduki beharko dute. Agian, egoera soziala asko okertzen bada, diskurtsoaren aurkako dinamika sor daiteke, diskurtso alternatibo bati gorputza emanaz, arau neoliberaletatik urrun dagoen ongizate ideia baten inguruan ezkerreko hautesleriaren mobilizazioa lor dezakeena edo.

Ez dezagun ahaztu ezker-eskuin dikotomia funtsezkoa dela hautesleriak bere burua politikoki koka dezan. Aldagaien pobretasuna dela eta, beste motatako aldagaiak erabili nahiko ditu bere burua kokatzeko, politika garatzen deneko tresnak direlakoan. Horrelako ikuspuntuak populismoari, mugimendu xenofoboiei eta antzerako pentsamoldeei atea ire-

kitzen dizkiete. Benetako eztabaida politikorik ezean, bare-tuta mantentzen ziren mamuak iratzarri egiten dira, finkaturik dagoen *statu quo*ari alternatibarik ez dagoelako uste-tan. Horietan lagun-etsai dikotomiaren eredurik bortitze-nak agertzen dira: nirekin ez dagoena edo ni bezalakoa ez dena, etsaia da. Eta aintzat hartzeko moduko etsairik ez ba-dago, edozein izango da baliagarria. ♣

Bibliografia

- Beck, U. (2008). «De la fe en el mercado a la fe en el Estado». *El País*, 2008-04-15.
- Bobbit, P. (2002). *The shield of Achilles*. Londres: Penguin.
- Boix, C. (1996). *Partidos políticos, crecimiento e igualdad. Estrategias económicas conservadoras y socialdemócratas en la economía mundial*. Madril: Alianza.
- Cerny, P. G. (2000). «Restructuring the political arena: globalization and the paradoxes of the competition state», in Randall D. Germain (arg.), *Globalization and its critics. Perspectives from political economy*. Londres: PERC-MacMillan, 117-138.
- Crouch, C. (2004). *Posdemocracia*. Madril: Taurus Pensamiento.
- Downs, A. (1973). *Teoría económica de la democracia*. Madril: Aguilar.
- Esman, M. J. (2002). «The americanization of the European left». *Government and Opposition* 37/3: 359-387.
- Friedman, T. L. (2000). *The Lexus and the olive tree*. New York: Anchor Books.
- Gamble, A. (2003). *Política y destino*. Madril: Siglo XXI.
- Gray, J. (1998). *Postrimerías e inicios. Ideas para un cambio de época*. Toledo: Sequitur.
- (2000). *Falso amanecer. Los engaños del capitalismo global*. Bartzelona: Paidós Estado y Sociedad.
- Inglehart, R. (1998). *Modernización y posmodernización. El cambio cultural, económico y político en 43 sociedades*. Madril: CIS.
- Kitschelt, H. (1994). *The transformation of european social democracy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mishra, R. (1996). «The welfare of nations», in Robert Boyer eta Daniel Drache (arg.), *States against markets. The limits of globalization*. Londres: Routledge, 316-333.
- Monedero, J. C. (2009). *Disfraces del Leviatán. El papel del Estado en la globalización neoliberal*. Madril: Akal.
- Müller, W. (1994). «Political traditions and the role of the state». *West European Politics* 17/3: 32-51.

- Picó, J. (1992). *Los límites de la socialdemocracia europea*. Madril: Siglo XXI.
- Sani, G. eta Montero, J. R. (1986). «El espectro político: izquierda, derecha y centro», in Juan J. Linz eta José R. Montero (arg.), *Crisis y cambio: electores y partidos en la España de los años ochenta*. Madril: Centro de Estudios Constitucionales, 155-200.
- Schmidt, R. (1980). «Los partidos como fuerzas conformadoras del estado», in Kurt Lenk eta Franz Neumann (arg.), *Teoría y sociología críticas de los partidos políticos*. Bartzelona: Anagrama, 171-183.
- Scruton, R. (1984). *The meaning of conservatism*. Londres: MacMillan.
- Sotelo, I. (2009). «¿Vuelve Keynes?». *El País*, 2009-02-07.
- Therborn, G. (1994). «La dinámica del capitalismo y el sentido del proyecto socialista hoy y mañana», in Wolfgang Merkel (arg.), *Entre la modernidad y el postmaterialismo. La socialdemocracia europea a finales del siglo XX*. Madril: Alianza Universidad, 51-63.
- Vidal-Beneyto, J. (2009). «Democracias perplejas». *El País*, 2009-07-11.
- Ware, A. (2004). *Partidos políticos y sistemas de partidos*. Madril: Istmo.
- Zizek, S. (1998). «Multiculturalismo o la lógica cultural del capitalismo multinacional», in Fredric Jameson eta Slavoj Zizek, *Estudios culturales. Reflexiones sobre el multiculturalismo*. Buenos Aires: Paidós, 137-188.
- (2000). «¿Lucha de clases o posmodernismo? ¡Sí, por favor!», in Judith Butler, Ernesto Laclau eta Slavoj Zizek, *Contingencia, hegemonía y universalidad. Diálogos contemporáneos en la izquierda*. Mexiko: Fondo de Cultura Económica, 95-140.